Załącznik do
Uchwały Nr IV/28/11
Rady Gminy Branice
z dnia 28 lutego 2011 r.

PROGRAM AKTYWNOŚCI LOKALNEJ GMINY BRANICE NA LATA 2011-2013

BRANICE, LUTY 2011

I. WSTĘP

Program Aktywności Lokalnej określa kierunki działań w zakresie Aktywizacji Lokalnej mieszkańców Gminy Branice, mające na celu wzmocnienie podmiotowości obywateli gminy oraz ich wspólnot, jak również stworzenie warunków dla rozwoju instytucji społeczeństwa obywatelskiego, wzmacnianiu spójności społecznej i terytorialnej na rzecz zrównoważonego rozwoju społecznego.

Program Aktywności Lokalnej dla Gminy Branice jest odpowiedzią na cel, jaki został nakreślony w Strategii Lizbońskiej dotyczący spójności społecznej i realizujący się w kształtowaniu nowego aktywnego państwa socjalnego. W tym wymiarze „konieczne staje się, więc inwestowanie w kapitał ludzki oraz kapitał społeczny, czyli inwestowanie w ludzi i w budowanie związków między nimi, w ich wzajemne zaufanie i zaangażowanie w sprawy wspólnoty, a więc to, co jest na równi z kapitałem finansowym podstawą rozwoju lokalnego. Poczucie tożsamości, przynależności i zaangażowania na rzecz małej ojczyzny jest podstawą świadomego obywatelstwa."[1]

Program Aktywności Lokalnej zorientowany jest na rozszerzenie i pogłębienie form pracy socjalnej, współpracę z różnymi instytucjami i organizacjami pozarządowymi zajmującymi się pomocą społeczną w Gminie. Wzbogacenie możliwości oddziaływań na problemy społeczne, nowe podejście do polityki społecznej, jakie pojawiło się po akcesji Polski do struktur Unii Europejskiej, umożliwia wykorzystanie sprawdzonych instrumentów i metod działania na płaszczyźnie rozwiązywania problemów społecznych Gminy.

Ważnym elementem Programu jest więc wypracowanie propozycji projektowych związanych z europejskimi funduszami strukturalnymi. Wzmacniają one system instytucjonalnej pomocy o nowe formy i tworzą partnerstwo organizacyjno–finansowe, co daje szansę na skuteczniejsze działania w sferze łagodzenia problemów społecznych w Gminie Branice.

Wszelkie inicjatywy ujęte w Programie odwołują się do zakorzenionej już w systemach polityk społecznych państw członkowskich Unii idei partnerstwa lokalnego, dialogu społecznego, aktywizacji i integracji społecznej mieszkańców Gminy.

[1] Strategia Wspierania Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego na lata 2007-2013, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej

II. NAWIĄZANIE DO DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH

Program Aktywności Lokalnej dla Gminy Branice na lata 2011 – 2013 jest dokumentem wynikającym i kompatybilnym z:

- **USTAWĄ Z DNIA 12 MARCA 2004 R. O POMOCY SPOŁECZNEJ**

która mówi: „Zadaniem pomocy społecznej jest zapobieganie sytuacjom, o których mowa w art.2 ust.1, przez podejmowanie działań zmierzających do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz **ich integracji ze środowiskiem."**

- **NARODOWĄ STRATEGIĄ INTEGRACJI SPOŁECZNEJ DLA POLSKI**

Celem założonym w powyższej Strategii jest: „Wspierania integracji społecznej, aby uniknąć pojawienia się trwale zmarginalizowanej klasy ludzi niezdolnych do funkcjonowania w społeczeństwie" Cel ten ma być osiągnięty przez: „Zachęcanie wszystkich obywateli do społecznej odpowiedzialności i aktywnego zaangażowania w walce przeciw społecznemu wykluczeniu" oraz „Promowanie i motywowanie do działania przez same osoby zagrożone wykluczeniem lub wykluczone. Promowanie i motywowanie do pracy społecznej na rzecz integracji swego środowiska, pomocy osobom zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym oraz samopomocy."

- **STRATEGIĄ POLITYKI SPOŁECZNEJ NA LATA 2007 – 2013, MINISTERSTWO POLITYKI SPOŁECZNEJ**

W której czytamy: „Celami Strategii Polityki Społecznej rządu w latach 2007 – 2013 jest zbudowanie zintegrowanego systemu polityki państwa prowadzącej do ułatwienia wszystkim obywatelom równego dostępu do praw społecznych, poprawy warunków powstawania i funkcjonowania rodzin oraz wsparcia grup i osób zagrożonych wykluczeniem społecznym przy zapewnieniu demokratycznego współuczestnictwa obywateli." Cele te będą realizowane poprzez: „kształtowanie świadomości obywatelskiej; promocję działań prospołecznych (wolontariatu, filantropii); wspieranie inicjatyw lokalnych, jako formy skutecznego rozwiązywania problemów lokalnych; aktywizację wspólnot na rzecz uczestnictwa w życiu publicznym; wspieranie samopomocowych form rozwiązywania problemów społecznych."

- **STRATEGIĄ WSPIERANIA ROZWOJU SPOŁECZEŃSTWA OBYWATELSKIEGO NA LATA 2007-2013, MINISTERSTWO PRACY I POLITYKI SPOŁECZNEJ**

W której mowa, że: „Na podstawie Strategii Wspierania Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego prowadzona będzie polityka rozwoju w zakresie rozwoju zachowań prospołecznych wspólnot lokalnych oraz budowy i umacniania struktur społeczeństwa obywatelskiego.". Realizowana ona będzie poprzez: „wspieranie inicjatyw lokalnych jako formy skutecznego rozwiązywania problemów lokalnych, aktywizacja wspólnot na rzecz uczestnictwa w życiu publicznym; wspieranie samopomocowych form rozwiązywania problemów

społecznych; wspieranie rozwoju lokalnych inicjatyw w zakresie tworzenia ośrodków aktywizacji społeczno-kulturalnej; wspieranie działań mających na celu zwiększenie zaangażowania mieszkańców w rozwiązywanie konkretnych problemów społecznych; wspieraniu inicjatywy sprzyjających wzmacnianiu więzi społecznych i lokalnej solidarności społecznej".

- **PROGRAMEM OPERACYJNYM KAPITAŁ LUDZKI NARODOWE STRATEGICZNE RAMY ODNIESIENIA 2007–2013**

W którym mowa o instrumentach integracyjnych: "Ważnym narzędziem na rzecz **integracji lokalnej jest projekt CAL** (Centra Aktywności Lokalnej) wspierający aktywizację społeczną"

- **STRATEGIĄ ROZWOJU WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO NA LATA 2000**

W ramach Strategii określono jako cel strategiczny I. „Innowacyjny region z dobrze wykształconymi i aktywnymi mieszkańcami", w ramach którego jednym z celów operacyjnych jest cel I.6 „Rozwój społeczeństwa obywatelskiego". Do osiągnięcia tego celu ma służyć m.in. „wdrażanie programów i modeli partnerstw lokalnych oraz innych programów mających na celu ożywienie lokalnych społeczności.", mówi się tam także o „konieczności wsparcia lokalnej społeczności i lokalnych liderów oraz zwiększeniu ich udziału w kreowaniu polityki regionu". Podstawa tego celu operacyjnego jest stwierdzenie, że „istotnym warunkiem rozwoju społeczno-gospodarczego i samorządności regionu jest wzrost aktywności społecznej mieszkańców i profesjonalizacja samorządów".

- **STRATEGIĄ ROZWOJU GMINY BRANICE DO ROKU 2013**

W której przyjęto w ramach Priorytetu II. Społeczeństwo cel strategiczny: „Poprawa kwalifikacji zawodowych i wykształcenia mieszkańców oraz zmniejszenie bezrobocia."

- **STRATEGIĄ ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W GMINIE BRANICE NA LATA 2009-2015**

W Strategii ujęte zostały jako 2 z 4 celów głównych: „Świadome i aktywne społeczeństwo, kapitał ludzki oparty na wiedzy" oraz „Profesjonalna pomoc społeczna, wzmacniająca świadomość społeczną, wspierająca jakość życia lokalnej społeczności, integrująca mieszkańców".

We wszystkich w/w dokumentach zakłada się realizację działań służących rozwojowi społeczno – gospodarczemu kraju, a co za tym idzie podniesienie poziomu i jakości życia obywateli. Ważnym elementem w tym zakresie jest budowanie zintegrowanych społeczności, w których każda osoba i rodzina będzie mogła realizować swoje plany i aspiracje życiowe, a w trudnych sytuacjach uzyskiwać niezbędną pomoc i wsparcie ze strony wspólnoty oraz działających w jej ramach instytucji i organizacji. Konieczne jest zatem wspieranie samoorganizacji społeczności lokalnych oraz budowanie i wzmacnianie ich obywatelskiej świadomości. Podkreśla się znaczenie kapitału ludzkiego, czyli zasobu wiedzy, umiejętności i potencjału, w który jest wyposażony każdy człowiek oraz społeczność jako całość. Dzięki temu

podmioty te są zdolne nie tylko do pracy, ale także do wprowadzania zmian w otoczeniu, a także kreowania nowych rozwiązań. Z kapitałem ludzkim ściśle związany jest kapitał społeczny oznaczający zasoby umiejętności, informacji, kultury, wiedzy i kreatywności jednostek oraz związki pomiędzy ludźmi i organizacjami. Kapitał społeczny jest zatem sumą kapitałów jednostkowych, która powinna być wykorzystana i pomnażana przez wszelkie instytucje oraz jednostki samorządowe.

Priorytetowe działania przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu, zgodnie z wymienionymi powyżej dokumentami, powinny być ukierunkowane na:

- ograniczanie obszarów skrajnego ubóstwa,
- rozbudowywanie świadczeń wspierających aktywność,
- promocję działań prospołecznych,
- wspieranie rozwoju różnych form aktywizacji zawodowej, zdrowotnej, edukacyjnej i społecznej mieszkańców, w tym w szczególności osób korzystających z pomocy społecznej,
- wspieranie lokalnych inicjatyw obywatelskich,
- upowszechnianie kształcenia ustawicznego,
- ułatwienie dostępu do poradnictwa i informacji,
- zwiększenie aktywności lokalnych instytucji i organizacji oraz podejmowanie przez nie współpracy na rzecz rozwiązywania lokalnych problemów (rozwój lokalnych partnerstw),
- wspieranie rozwoju podmiotów gospodarki społecznej.

Program Aktywności Lokalnej jest zgodny z podstawowymi zasadami życia społecznego, a w szczególności zasadą pomocniczości, partycypacji społecznej i współodpowiedzialności. Pojęcie pomocniczości oznacza, że struktury wyższe (szeroko pojęta władza) nie powinny wyręczać struktur niższych, czyli osób, rodzin, grup i społeczności lokalnych w tym, z czym mogą one sobie poradzić we własnym zakresie. Zadaniem władzy publicznej jest natomiast pobudzanie i podtrzymywanie tych struktur oraz wspomaganie i wspieranie w sytuacji, gdy realizacja zadań, czy też osiągnięcie określonych celów przekracza ich możliwości. Wiąże się to nierozerwalnie z godnością każdego człowieka, czyli prawem do wolnego i świadomego działania. W tym ujęciu znaczenia nabiera zasada partycypacji społecznej polegająca na włączaniu obywateli w rozwiązywanie istniejących problemów. Bardzo ważny staje się aspekt samopomocy, którego idea polega na wyzwalaniu i wykorzystywaniu wewnętrznych zasobów oraz kompetencji osób, grup oraz społeczności lokalnych. Zadaniem sił zewnętrznych (władzy samorządowej) jest zatem wspieranie i wzmacnianie tego potencjału oraz tworzenie warunków sprzyjających rozwojowi.

III. CELE PROGRAMU ORAZ KIERUNKI DZIAŁAŃ

Celem nadrzędnym Programu Aktywności Lokalnej jest realizowanie polityki integracji społecznej, zależnej od inicjatyw obywatelskich oraz dialogu obywatelskiego, w kierunku kształtowania demokratycznego ładu społecznego w środowisku lokalnym poprzez aktywizowanie i integrowanie lokalnej społeczności ze szczególnym uwzględnieniem osób, grup i środowisk będących w procesie wykluczenia społecznego lub zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Cele szczegółowe:

1) stworzenie warunków do powstania inicjatyw i struktur funkcjonujących na rzecz społeczności lokalnej

2) aktywna integracja osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym z nastawieniem na młodzież

3) wsparcie postaw obywatelskich

4) stworzenie płaszczyzny dialogu obywatelskiego

5) poprawa jakości życia poprzez zaspokojenie potrzeb społecznych

Kierunki działań:

Cele programu realizowane będą poprzez podejmowanie następujących działań:

1) promowanie, wspieranie i realizowanie projektów aktywizujących i integrujących społeczność lokalną

2) promowanie i wspieranie projektów realizowanych w partnerstwie

3) tworzenie i promowanie pracy w partnerstwie

4) „otwarcie" instytucji samorządowych na współpracę z instytucjami pozarządowymi i lokalną społecznością

5) wpieranie lokalnych inicjatyw

6) wspieranie lokalnych liderów poprzez pomoc techniczną i dostęp do informacji

7) aktywizację, integrację i wykorzystanie potencjału osób starszych w środowisku lokalnym - promocja działań wspierających więzi pokoleniowe

8) promocję działań prospołecznych, dostęp do informacji o uprawnieniach oraz edukację

9) poprawę dostępu do informacji publicznej

10) wspieranie rozwoju informacji obywatelskiej, wolontariatu, grup wsparcia, samopomocy oraz grup edukacyjnych

11) systematyczne badanie potrzeb mieszkańców

12) realizację programu Ośrodek Pomocy Społecznej jako Centrum Aktywności Lokalnej

13) stworzenie lokalnej infrastruktury dla działań obywatelskich (ośrodka aktywizacji społecznej) w ramach Centrum Aktywności Lokalnej

14) inne wynikające z aktualnych potrzeb i zgodne z celami programu

IV. ODBIORCY PROGRAMU

Program skierowany jest do mieszkańców Gminy Branice, w tym:

1) członków danej społeczności lokalnej

2) osób z konkretnego środowiska

3) osób wykluczonych oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym i ich otoczenia

- czyli różnych grup społecznych, w świetle zdiagnozowanych potrzeb.

Podejmowane w ramach Programu Aktywności Lokalnej działania ukierunkowane będą na wsparcie grup społecznych, którym grozi lub tez znajdują się na płaszczyźnie wykluczenia społecznego:

- Bezrobotni,
- Bezdomni,
- Mieszkańcy obszarów tzw. popegeerowskich,
- Mieszkańcy terenów wiejskich,
- Niepełnosprawni,
- Uzależnieni, np. alkoholicy i ich rodziny,
- Seniorzy,
- Dzieci i młodzież,
- Rodzice samotnie wychowujący dzieci,
- Kobiety 50+,
- Osoby niepracujące.

V. METODY PRACY WYKORZYSTYWANE DO REALIZACJI PROGRAMU

W ramach programu przewiduje się zastosowanie następujących metod:

1) **METODY CAL -** program promujący nową metodę działania instytucji publicznej w środowisku lokalnym, w której priorytetem jest realizowanie działań na rzecz miejscowości lub osiedla przez zaangażowanie samych mieszkańców.

2) **INSTRUMENTÓW AKTYWNEJ INTEGRACJI** - szereg instrumentów aktywizacyjnych z zakresu aktywizacji zawodowej, edukacyjnej, zdrowotnej i społecznej, o których mowa w zasadach przygotowania, realizacji i rozliczania projektów systemowych w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013.

3) **ŚRODOWISKOWEJ PRACY SOCJALNEJ** - działania realizowane przez pracowników socjalnych, mające na celu pomoc osobom i rodzinom we wzmacnianiu lub odzyskiwaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie poprzez pełnienie odpowiednich ról społecznych oraz tworzenie warunków sprzyjających temu celowi.

4) **DZIAŁAŃ O CHARAKTERZE ŚRODOWISKOWYM -** inicjatywy integrujące, obejmujące między innymi badania, opracowania, analizy, edukację społeczną i obywatelską, spotkania, konsultacje, debaty, organizowanie i inspirowanie do udziału mieszkańców w imprezach i spotkaniach w szczególności o charakterze integracyjnym, edukacyjnym, kulturalnym, sportowym, ekologicznym i turystycznym.

VI. REALIZATORZY

Realizatorami zadań Programu Aktywności Lokalnej będą:

- Ośrodek Pomocy Społecznej w Branicach
- Rada Gminy
- Urząd Gminy Branice wraz z jednostkami organizacyjnymi i pomocniczymi
- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
- Szkoły Podstawowe i Gimnazjum
- Media Lokalne
- Organizacje pozarządowe i kościelne

VII. HARMONOGRAM DZIAŁAŃ

1) Rozpoznanie środowiska lokalnego w formie „badania i działania”:

- badania, opracowywanie programów, ekspertyz, analiz, wydawnictw i konkursów związanych z przygotowaniem i realizacją programu;

2) Rozwijanie komunikacji społecznej w środowisku:

- edukacja społeczna i obywatelska, w tym organizowanie spotkań, konsultacji, działań edukacyjnych i debat społecznych dla mieszkańców;

3) Promowanie pracy wolontarystycznej:

- organizacja i finansowanie usług wspierających animację lokalną, w tym np. zatrudnienie animatora lokalnego;

4) Budowanie lokalnego partnerstwa

5) Aktywizacja i mobilizacja mieszkańców do rozwiązywania grupowych i środowiskowych problemów

6) Prowadzenie nieformalnej edukacji dorosłych i młodzieży

7) Prowadzenie działań na rzecz integracji środowiska lokalnego

VIII. PRZEWIDYWANE EFEKTY

1) stworzenie realnego, fizycznego miejsca, które będzie służyć ożywaniu i integracji społeczności

2) aktywizacja osób wykluczonych

3) przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu

4) skuteczniejsze i efektywniejsze wykorzystywanie istniejących zasobów

5) stworzenie płaszczyzny zaangażowania mieszkańców w proces rozwiązywania indywidualnych i lokalnych problemów

6) wzrost poczucia przynależności do danej społeczności i odpowiedzialności za procesy w niej zachodzące

7) wzrost zaangażowania organizacji lokalnych w zakresie podejmowania działań środowiskowych

8) realizacja projektów inicjowanych i współorganizowanych przez lokalne społeczności

9) stały monitoring potrzeb środowiska

10) planowanie i realizowanie zadań w odpowiedzi na realne potrzeby mieszkańców

11) wzrost jakości działań środowiskowych, w tym inicjowanie nowych form i metod pracy dostosowanych do potrzeb oraz możliwości grup i społeczności.

12) zmiana postaw społeczności lokalnych wobec osób i grup defaworyzowanych.

IX. FINANSOWANIE PROGRAMU

Realizacja zadań programu może być finansowana:

- ze środków własnych budżetu samorządu terytorialnego
- ze źródeł zewnętrznych - w tym z absorpcji:
  - środków funduszy strukturalnych, m. in. z Europejskiego Funduszu Społecznego

Wskazane w Programie Aktywności Lokalnej działania, które będą realizowane w kontekście wykorzystania funduszy z Unii Europejskiej w latach 2007-2013 w ramach projektów systemowych Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki na lata 2007-2013 przewidzianych dla Ośrodków Pomocy Społecznej, w obszarze Priorytetu VII *Promocja integracji społecznej* : Rozwój i upowszechnienie aktywnej integracji, działania 7.1, Poddziałania: 7.1.1: Rozwój i upowszechnienie aktywnej integracji przez ośrodki pomocy społecznej stanowią podstawę do konstruowania montażu finansowego oraz przygotowania aplikacji o wsparcie finansowe wskazanych projektów ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) w ramach projektów systemowych Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013 przewidzianych dla Ośrodków Pomocy Społecznej.

- innych środków zewnętrznych, w tym: dotacji i grantów
- budżetu państwa
- innych źródeł prywatnych

X. SPOSOBY MONITOROWANIA, EWALUACJI I OCENY PROGRAMU

Monitoring i ewaluacja będą prowadzone na bieżąco przez realizatorów poszczególnych podprogramów aktywności lokalnej, które będą realizowane na rzecz konkretnych grup społecznych lub społeczności lokalnych. Celem będzie obserwacja zmian ilościowych i jakościowych, jakie pojawiają się podczas realizacji działań. W przypadku stwierdzenia jakichkolwiek rozbieżności między założeniami, a rezultatami na bieżąco będą dokonywane zmiany w przyjętych założeniach lub metodach pracy.

Ponadto corocznie będą przygotowywane sprawozdania z realizacji podprogramów realizowanych w ramach programu aktywności lokalnej, które zostaną przedstawione Wójtowi Gminy.

Na koniec okresu programowania zostanie przygotowany raport końcowy podsumowujący całość podejmowanych działań. Będzie w nim dokonana ocena zrealizowanych przedsięwzięć oraz rezultatów jakie one przyniosły. Wskazane zostaną także te metody i formy działań, które powinny być kontynuowane w latach następnych oraz takie które nie przyniosły pożądanych efektów.

Niniejszy dokument został przygotowany przez:

Ośrodek Pomocy Społecznej w Branicach